

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri IV

Petrus <Paris, Bischof>

[Straßburg], um 1475-76 oder: nicht nach 1468

Incipit tabula libri quarti

[urn:nbn:de:bsz:31-319534](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319534)

Incipit tabula libri quarti.

De sacramentis

Quid sit sacramentum

Quid sit signum.

Quomodo differat signum et sacramentum

Quare instituta sunt sacramenta.

De differentia sacramentorum veterum
et nouorum

De circuncisione.

Quod remedium illi habuerunt qui fue-
runt ante circuncisionem.

De institutione circuncisionis et de causa

De paruulis defunctis ante diem octa-
uum quo fiebat circuncisio

De sacramentis noue legis

De baptismo.

De differentia baptismi iohannis et christi.

Quid utilitatis baptismus iohannis ha-
buerit

Si fuit sacramentum baptismus ille

De forma baptismi iohannis.

Quid sit baptisma.

De forma baptismi

Si apostoli in nomine christi baptizauerunt

Si nomine patris tantum vel spiritus san-
ctus possit tradi baptismus

De institutione baptismi.

Quare in aqua tantum fiat.

De immersione quotiens fieri debeat.

Quando circuncisio ammisit vim suam

De causa institutionis baptismi

De illis qui suscipiunt sacramentum et re-
rem. et non sacramentum. et sacramentum
et non rem.

De fide accedentibus

Quomodo intelligatur illud. quotquot
in christo baptizati estis christum induistis

Si passio supplet vices baptismi et fides
et conueritio

Quid possit baptismus cum fide accedentibus

Quid dimittitur in baptismo iustis.

Cuius rei sit sacramentum baptismus.
quem recipit iustus.

Si baptismus eque bonus est a bono vel
a malo datus

De potestate baptismi et ministerio.

Que fuit potestas baptismi quam christus
potuit dare seruis. et non dedit

Quibus liceat baptizare.

Si rebaptizandi sunt ab hereticis baptizati

Si nullus in materno utero baptizatur

Vtrum baptismus sit cum verba cor-
rupte proferuntur.

De illo qui pro ludo immergitur.

De responsione patrum

De cathecismo et exorcismo.

De sacramento confirmationis quod non
nisi a summis sacerdotibus tradi potest

Que sit virtus huius sacramenti

Verum hoc sacramentum dignus sit bap-

Vtrum possit iterari

De sacramento altaris.

Si huius sacramenti in veteri testamen-
to figura precessit sicut et bap-

De institutione huius sacramenti.

De forma.

Quare christus post alium cibum dedit hoc
sacramentum discipulis.

De sacramento et re.

Si res sacramenti duplex est

De duobus manducandi modis.

De errore illorum qui dicunt corpus cri-
sti tantum a bonis sumi.

De intelligentia quorundam verborum
ambiguum

De heresi illorum qui dicunt corpus cri-
sti non esse in altari nisi in figura.

De sanctorum testimonis quibus pro-
batur verum corpus christi esse in altari

De modo conuersionis.

Quomodo dicitur corpus christi confici de
substantia panis

Quare sub alia specie sumatur.

Quare sub duplici specie.

Quare aqua misceatur

Quare corpus dedit christus discipulis in cena

Vbi illa accidentia fundentur

De fractione et partibus.

De confessione berengarii.

Quid ille partes significant

Si christus immolatur in altari quotidie. et
an sit sacrificium quod a sacerdote geritur

De causa institutionis

Si hoc sacramentum conficiatur ab hereticis uel excommunicatis

Quid faciat hereticum. et quid sit hereticus.

18 **D**e penitentia.

Unde dicitur penitentia.

Quid sit penitentia.

Quid sit penitere

De solenni et unica penitentia.

Hec peccata sepe dimittuntur per penitentiam

Hec pluribus irrecitus peccatis non potest uere de uno penitere nisi de omnibus peniteat.

19 **I**n quibus de causis contingunt flagella.

De egyptijs et sodomitis qui dicuntur temporaliter puniri ne in eternum perirent.

De generibus elemosine.

Quid sit elemosina

Utrum in mortali peccato permanentes et largas elemosinas facientes debeant dici satisfacere.

Utrum bona que fiunt ab aliquibus malis ualeant ad meritum uite cum fuerint conuersi ad bonum.

De tribus in penitentia considerandis scilicet confessione. satisfactione.

16 **Q**ue sit uera satisfactio.

Que sit satisfactio falsa.

De tribus actionibus penitentie.

De multitudine uenialium que grauantur ut unum grande peccatum.

De satisfactione uenialium

17 **U**trum sine confessione dimittantur peccata.

Si sufficit soli deo confiteri.

Hec non sufficit soli deo confiteri. si possit sacerdoti confiteri.

Utrum sufficiat confiteri laico

Utrum quid ualeat confessio

De remissione quam prestat sacerdos

De clauibus

De usu clauium.

18 **S**i sacerdos potest dimittere peccata uel retinere

Quomodo sacerdotes dimittunt peccata uel retinent.

Quomodo sacerdotes ligant uel solunt

a peccatis.

Quomodo intelligendum sit illud quodcumque solueritis super terram etc.

Que sint interiores tenebre et interior macula.

Quando hec clauis dantur et quibus

19 **U**trum per indignos transfundatur gratia dignis.

Quomodo intelligendum sit maledicta benedictionibus uestris.

Qualis esse debeat iudex ecclesiasticus

20 **D**e his qui in fine penitent.

De his qui penitentiam non complent

De illo cui sacerdos indiscretus imungit penitentiam.

Hec morientibus non est imponenda satisfactio sed innotescenda

Hec non est penitentia neganda uel reconciliatio in necessitate.

Hec presbiter non reconciliet aliquem in consulto episcopo nisi in necessitate.

Utrum oblatio eius sit recipienda qui currens ad penitentiam preuenitur morte.

De peccatis que post hanc uitam dimittuntur.

De his qui edificant aurum. argentum lapidem. lignum. festum.

De igne purgatorio quo alij citius alij tardius purgantur.

21 **Q**uid sit edificare lignum. festum.

Quid sit edificare aurum. argentum. lapidum.

Hec aliquem uere penitet et si non de omnibus uenialibus.

Quid sit generalis confessio

Hec nemo debet confiteri peccata que non fecit.

De pena sacerdotis qui peccatum confidentis publicat.

22 **S**i peccata dimissa redeant.

Quid sit sacramentum et res.

23 **D**e sacramento unctionis extreme

De tribus generibus unctionis

Utrum quibus fuerit hoc sacramentum institutum

De iteratione huius sacramenti.

24 **D**e ordinibus ecclesiasticis

Quot sint.

Quare sunt septem.

Quales assumendi sint ad clerum
 De corona & tonsura.
 De hostiarijs.
 De lectoribus.
 De exorcistis.
 De acolitis
 De subdyacomibus.
 De dyacomibus.
 De presbiteris.
 Qui dicuntur ordines sacri.
 Quid appelletur ordo.
 De nominibus dignitatis & officij
 De episcopo.
 De pontifice.
 De quadripartito episcoporum ordine.
 De vate.
 De cantore
 24 De ordinatis ab hereticis.
 De simonia unde dicitur & quid sit.
 De his qui a simoniacis ordinantur scienter vel non.
 De his qui dicunt se emere corporalia & non spiritualia.
 De distinctione simoniacorum.
 De his qui violenter ab hereticis vel alijs simoniacis ordinantur
 26 De sacramento coniugij.
 De institutione & eius causa
 Quando secundum preceptum & secundum indulgentiam tractum sit coniugium.
 Quibus modis accipit indulgentia
 Coniugij bone sunt.
 Cuius rei sacramentum sit coniugium.
 27 Que sunt consideranda in coniugio.
 Quid sit coniugium.
 De consensu qui efficit coniugium
 Quando incipit esse coniugium.
 De opinione quorundam qui dicunt coniugium non esse ante carnalem copulam
 Coniugij sponsa potest eligere monasterium sine consensu sponsi
 Coniugatus sine coniugij consensu nequit profiteri continentiam.
 De adulterinis coniugijs
 Coniugij multipliciter sponsus & sponsa accipitur.
 Que sponsa sit vidua mortuo sponso &

que non
 28 Si consensus de futuro etiam iuramento firmatus faciat coniugium.
 De his que pertinent ad substantiam & ad decorem sacramenti.
 Verum consensus ille qui facit matrimonium sit de carnali copula. an de cohabitatione. an de alio
 Quare de latere viri formata est mulier.
 29 Coniugij non est consensus legitimus ubi est coactio.
 30 De errore qui euacuat consensum
 De coniugio marie & ioseph
 De finali causa coniugij.
 31 Coniugij malus finis non contaminat sacramentum
 De tribus bonis coniugij
 De duplici separatione.
 De his qui procurant venena sterilitatis
 Quando sint homicide qui procurant abortum
 De excusatione coitus que fit per bona coniugij
 De indulgentia quam facit apostolus de malo incontinentie.
 De carnis delectatione que peccatum sit vel non.
 32 De solutione carnalis debiti
 De continentia ex communi consensu seruanda
 Quando cessandum sit a coitu
 Quibus temporibus non sint celebrande nuptie.
 33 De diuersis legibus coniugij.
 Verum iohannis virginitas sit preferenda castitati abrahe
 Que erat consuetudo coniugij sub lege
 Cui licebat tunc plures habere vel non.
 De personis legitimis
 34 De frigidis separandis vel non
 De his qui maleficijs impediti coire nequeunt
 De furiosis
 De his que dormiunt cum duabus sororibus
 Coniugij non est dimittenda uxor pro aliqua macula corporis.
 De iure viri & mulieris
 Coniugij fornicatoriaz nequit dimittere vir nisi ipse exprobratus fuerit fornicatoris & e converso
 De reconciliatione eorum qui propter fornicationem separantur

De illis qui añ coniunctionē se polluerēt
per adulterium.

De seruis.

36 **V**trum ppter extremam conditionē pos
sit fieri separatio

De copula serui et ancille diuersorum do
minorum.

De viro qui se facit seruus vt diuidatur
ab vxore.

De etate strahentium.

37 **I**n quibz ordinibz nequeat strahi ma.

De interfectoibus suarum coniugum.

38 **D**e voris et de votorum differentia.

De illis qui post longam captiuitatem
redeunt

De dispari cultu.

De coniugio fidelis et infidelis et duorum
infidelium.

De fornicatione spirituali ppter quas di
mitti coniunx potest

Pro quibus peccatis possit fieri separatio
vel non.

Quando licet fideli aliam ducere vel non

Vtrum coniugium inter infideles sit

39 **H**uiusmodi coniugium sit legitimum.

De cognatione carnali

De computatione graduū consanguinitatis

Quare sex gradus computantur.

De dispensatione gregoriū habita ad an
glicos.

De gradibus affinitatis.

De varijs traditionibus affinitatis.

Si coniugium sit inter eos qui nota consan
guinitate diuiduntur.

Quibus personis testificantibus sint di
mittenda coniugia.

Quid sit fornicatio et quid stuprum

Quid adulterium et quid incestus

Quid raptus et de spirituali cognatione

Qui sunt filij spirituales.

De copula spiritualium vel adoptiuorum
et naturalium filiorum.

De copula filiorum qui ante copulatio
nem vel post nati sunt.

Si cui liceat duas matres ducere vnā
post aliam.

Si vir et vxor simul tenere valeant puerū

De sedis et tercijs et deinceps nuptijs.

37 **D**e resurrectione et iudicij additione.

De voce tube.

De nocte media.

De libris qui tunc aperientur.

De memoria electorum si tunc preterita
mala teneat.

Quo intelligit xpc iudex viuorum et mor
tuorum.

De his qui viuui reperientur.

De etate et statura resurgentiū

38 **H**uiusmodi resurget quicquid fuit de substātia
et natura corporis et si nō in eadē pte corporis.

39 **H**uiusmodi sine omni deformitate resurgente

Vtrum reproborum corpora cū deformati
onibus resurgant quas hic habuerunt.

40 **H**uiusmodi non consumuntur malorum corpora q̄
tunc ardebunt

Si demones corporali igne cremabuntur

Si anime sine corporibus sentiunt ignē
materiale.

De abortiuis fetibus et monstris.

De diuersis animarum receptaculis p̄
mortem

De suffragijs defunctorum

De officijs sepulture.

De duobus eque bonis quorum alter
post mortē plura habet auxilia.

41 **Q**uibus suffragijs iuuabunt in fine rep̄ti

42 **Q**uomodo sancti et glorificati et angeli
audiunt preces supplicantium et interce
dunt pro eis.

43 **S**i valde malis p̄stat mitigatio pene

De occulto iudicio dei.

De iusticia et misericordia dei.

44 **Q**uare quedam opa dicuntur iusticie que
dam misericordie vel bonitatis dei.

45 **Q**uomodo vniuersę vie domini dicuntur
misericordia et veritas.

46 **D**e sententia iudicij q̄ sancti iudicabunt

et quomodo

47 **D**e ordinibus eorum qui erūt in iudicio.

De ordine iudicij et misterio angelorum.

48 **S**i post iudiciū demones preerunt homi
nibus ad puniendum.

49 **D**e forma iudicij

50 **Q**ualis apparebit forma serui.

Quare secundum formam serui dicitur
xpc suscitaturus corpora.

De loco iudicij

De qualitate luminarij & temporis p^o
iudicium

De differentia mansionum in celo & in i
ferno.

Si quid ibi cognoscitur ab aliquo qd n̄
intelligant omnes.

De paritate gaudij.

Si maior sit beatitudo sanctorum post
iudicium.

Si mali in inferno peccabunt.

Quare dicunt tenebre exteriores.

Si damnatorū anime noticiam habeāt
eorum que hic fiunt.

De lazaro & diuice.

Si boni & mali inuicem se vident

De chaos inter bonos & malos

Utrum iussa impiorū pena minuat vel
augeat gloriam bonorum

Handwritten text in a medieval script, likely Latin or German, located at the top of the page. The text is dense and difficult to decipher due to the cursive style and fading.

Faint, illegible handwritten text visible through the paper from the reverse side of the page.

Fragment of handwritten text from the adjacent page on the right, including a decorative initial 'I' and some legible words like 'Iste', 'Dicit', 'an', 'nec', 'sacra', 'mum', 'quam', 'sacra', 'mum', 'est', 'grane', 'sima', 'ut', 'vplu', 'sistat', 'gran', 'tiam', 'sanc', 'tiam', 'grana', 'tiam', 'q', 'n', 'sacra', 'mum', 'pene', 'sacra', 'mum', 'sacra', 'mum'.